

Altatók – mondhatnánk...

Palya Bea: *Altatok*. Kolibri Könyvkiadó, Budapest, 2012

A címben megjelölt mű elsősorban zenei albumként határozható meg, viszont kísérője egy könyv is, amelyben a dalszövegeket olvashatjuk, akár versekként is. A szövegek (értelmezzük akár dal-, akár versszövegekként) mély jelentésrétegeket nyitnak meg akár külön-külön, akár egységes szövegfolyamként olvasva őket.

Az album/kötet első mondataival meseként határozza meg magát: „Egyszer volt, hol nem volt, volt is meg nem is volt, álom is volt, igaz is volt, ez a mese Liliről szól”, melynek elbeszélője a gyermekének éneklő anyja, majd ezt követően megkezdődik a dalok sora. Ily módon az epikus szílat lírai alkotások bontják ki, melyekben szöveg és zene egységgé szervesül.

A népdalok személyességét, közvetlenségét és egyben általánosságát hozzák az altatók, ringatók, bölcsődalok, gyerekdalok és az utolsó, az ébredés-dal.

Kitárul egy csodákkal teli mesevilág, melynek szereplői az anya, az apa, a nagyszülők, unokatestvérek, cica, kutya, cinege, sárkány, erdők, völgyek, hegyek, úszás, merülés, zuhanás, suhanás, repülés, egy folyamatos átalakulásban, metamorfózisban levő világ (ahogy azt a dalszövegeket/verseket tartalmazó könyv illusztrációs anyaga is mutatja).

A főszereplő pedig természetesen Liljana hercegnő, a magzat, a kisbaba, akiért megteremtődik ez a világ, hogy otthona legyen, hogy ő benne biztonságban érezze magát, ismerősen köszönthessen benne mindenkit, és hogy „...könnyebb legyen egyik világból a másikba átmenni” (*Kint és bent*).

Megszületik Liljana világa, hogy megszülethessen ő maga, és vele együtt a világot megalkotó-tükröző anya.

Az emberi élet nagy fordulója a születés (ez Liljana dolga) és az anyává válás is (ez az elbeszélő-lírai én – énekes dalszerző dolga). Hogy ezt mind hogyan kell, hogyan lehet? Ennek ősi tudását őrzik a teremtésmítoszok, népmesék. Talán ezért kell feljünk fordulni, képeik, motívumkincsük segítségével felkészülni az újra, az ismeretlenre, megtalálni a kapu-

kat megnyitó kulcsot, álomország birodalmában puhatólózni a boldog fel-fedezés ígéretével.

Határhelyzet ez – itt, az elbeszélés pillanatában még várandós nő a leendő anya, magzat a leendő baba – a kint és bent, az itt és ott, az én és te között, ebből a részből bújnak ki a keleti és magyar népdalokat idéző vagy épp kortárs hangzást hozó dalok (világzene – mondhatnánk) és a magzati szívhangritmust számláló vers („tudup-tudup”, *Szívdobbanás*).

A mesebeli lények, állatok, a 21. századi élet kellékei: például robotok, focilabda, mobiltelefon, valamint a családtagok által körülölelt mesevilágban tematizálódik a fogantatás („De akkor csak sejthettek”, *Őlel a világra*), a szülés szépsége (*Fa alatt szültelek*), a megszületés nagy feladata, misztériuma (*Sárkányos*).

A dalok varázsénekeként vetítik előre Liljana hercegnő szépségét, nagyságát, minden jó tulajdonságát, amelyek által valóban magas minőségként, hercegnőként élhet.

Sokszor már megtörténtként tekintenek a szülésre, születésre:

„Nem tudtam még, milyen jó az
Hogyha fogom kislábujjad”
(Anya, milyen volt, amikor még nem voltam?)

„Életfa, életfa
Életnek fája
Az alatt szültelek
Erre a világra”
(Fa alatt szültelek),

de felkészítenek a várható nehéz pillanatokra is:

„Hajnali három
Már alig várom
Hogy elaludjon
A pici lányom”
(Aludjál már).

Az anya-elbeszélő az életfához kapcsolja a szülés aktusát (*Fa alatt szültelek*), amely egyrészt magát a termékenységet, másrészt a teljességet idézi, hisz összekapcsolja az eget és a földet, ráadásul az anyaistennők tápláló, védő aspektusait is jelképezi (PÁL–ÚJVÁRI 2001).

A *Sárkányos dal* pedig egy jóságos segítőt ad a kislány mellé, akinek a hátára pattanva elrepül egészen a világ végére. A sárkány „...nemcsak ellenfél lehet, hanem a határok őrzője és más világokba való átjárás segítője is” (BOLDIZSÁR 2010: 196). Nagy szüksége lehet egy ilyen társra annak, akinek saját világa végére kell eljutnia, meg kell születnie, át kell lép-

nie a másik világgal összekötő kaput, *át kell lépnie egy másik létezési módba* (BOLDIZSÁR 2010: 198).

Ugyanígyen segítőknek tekinthető a cinege, aki átviszi a babát Álomország kapuján (*Cinegés*). A madár is összekötő szerepet játszik, összeköti az eget és a földet, lélekvivő (TÁNCZOS 2007: 143).

A dalokban visszatérő a biztonságos világot ígérő:

*„Ez a világ körülölel
Elringatlak, úgy alszol el”*
(Ölel a világ),

a családtagok összetartozását előrevetítő:

*„Jó puha dunna
Benne aludna
Mind, aki tudna”*
(Dunnás),

„Egybeszuszog az új család”
(Anyá, milyen volt, amikor még nem voltam?)

és az anyával való találkozásra, újraegyesülésre lehetőséget adó világ:

*„Szaladj, kicsim
Találj csodát
Fedezd fel a
Csodák sorát
De ha elég
jöhetsz haza
Tudup tudup
Itt vár anyá”*
(Szívdobbanós)

A dalok először arról mesélnek, milyen lesz Liljana és világa, majd arról, milyen lesz maga a szülés, a megszületés, amely törvényszerűen együtt jár egy előző létforma végével.¹ A *Távolodó tegnaphajó* című dal a halál képzetét hordozza:

*„A tegnap elúszik az álom ezüstös tengerén
Távolodó hajó, ring csendesen
Egyre hangtalanabb, egyre egyszerűbb, egyre kisebb
S nem marad belőle semmi, csak egy kis pont”*

¹ „A teremtéssel, születéssel kapcsolatos mítoszokban és mesékben mindig ott van a teremtés és szülés ellentétpárja, azaz mindig megjelennek valamilyen formában a halálhoz, a túlvilághoz kapcsolódó képzetek is” (BOLDIZSÁR 2013: 39–40).

„A jármű a mítoszokban a létformák változtatásának, az időből való kilépésnek az eszköze, végső soron tehát a misztikus utazás szimbóluma. [...] Az álomszimbolikában minden utazás, vagyis a létformának minden változása halált jelent. [...] Ebben a jelképiségben másodlagos jelentésként ugyanakkor jelen van az anyai ringatás képzelete is, ezért az utazás és eszközei az elveszített paradicsom utáni vágyat is kifejezhetik” (TÁNCZOS 2007: 261).

Az utolsó, az Ébredés-dal világra hívja a babát, itt az új kezdet, itt az ideje beleébredni ebbe a világba: „Százézer új barát hív téged, vár téged” – hangzik el az utolsó mondat.

Boldizsár Ildikó részletesen foglalkozik a szüléssel kapcsolatos mesék jelentőségével. „...a tradicionális kultúrákban a teremtésmítoszokon, rituálékon, valamint a fogantatással, várandósággal és szüléssel kapcsolatos szokásokon, babonákon keresztül készítették föl testileg és lelkileg a nőt a szülésre. A felkészítés során nem konkrét ismereteket adtak át a szülés lefolyásával kapcsolatban, hanem olyan történeteket meséltek el, amelyek addig tárolódtak a tudattalanban, amíg a helyzet elő nem hívta őket. Ezek a történetek tulajdonképpen előkészítették a szülés archetipikus kódjának megnyílását az adott pillanatban. A szülés-születés folyamatában ugyanis nem a tudatos ismeretek a lényegesebbek, hanem a szülés kódjához – a háborítatlan, természetes, magától is lezajló szüléshez – való hozzáférés” (BOLDIZSÁR 2013: 40–41).

Palya Bea albuma (jel)képekkel és a sok mozgás-, repülés-, suhanás-, zuhanásképzettel azt az energiát hordozza, amely a szülésben, születésben segít, és amely megmozgatja a fent említett bizonyos kódot.

Az album/kötet tehát sokat mesél arról, milyen lesz (kis)gyereknek lenni, és legalább ugyanannyit arról is, hogyan kell megszületni vagy anyává válni. Beavat a várható valódi beavatásba (mondhatnánk).

Kiadás

PALYA Bea (2012): *Altatok* (Dalok, versek Álomország kapujában és azon túl). Budapest, Kolibri Kiadó.

Irodalom

BOLDIZSÁR Ildikó (2010): *Meseterápia* (Mesék a gyógyításban és a mindennapokban). Budapest, Magvető Kiadó.

BOLDIZSÁR Ildikó (2013): *Mesekalauz úton lévőknek* (Életfordulók meséi). Budapest, Magvető Kiadó.

PÁL József–ÚJVÁRI Edit, szerk. (2001): *Szimbólumtár*. Budapest, Balassi Kiadó.

TÁNCZOS Vilmos (2007): *Szimbolikus formák a folklórban*. Budapest, Kairosz Kiadó.